

Krizin çözümü ekososyalistlerde

Prof. Dr. Aykut Çoban'ın son çıkan 'İklim Krizi Nasıl Çözülür? Kapitalist ve Ekososyalist Çözüm Stratejileri' adlı kitabı üzerine konuştuk

Prof. Dr. Çoban, "Mücadele güçleri, sermayenin adil geçiş projesinin peşine takılarak değil, kendi siyasal programlarıyla amaçlarına ulaşırlar" diyor

Gökay BAŞCAN

HER geçen gün derinleşen iklim krizi, beraberinde birçok tartışmayı getiriyor. Yeşil Yeni Düzen, Avrupa Yeşil Mutabakatı, Yeşil Dönüşüm gibi bir çok konu başlığı, adil geçiş önerisi de sunsa da ekososyalistler bu girişimleri 'yeşil kapitalizm' olarak nitelendiriyor.

Tüm bu tartışmaların arasında iklim krizine çözümü ekososyalist bir bakış açısıyla sunan Prof. Dr. Aykut Çoban ile Ceylan Yayınları'ndan çıkan son kitabı 'İklim Krizi Nasıl Çözülür? Kapitalist ve Ekososyalist Çözüm Stratejileri' adlı kitabını konuştuk. Mısır'da gerçekleştirilecek iklim zirvesine ilişkin de konuşan Prof. Dr. Çoban, mevcut iklim politikalarının doğayı metalaştırmayı, fiyatlandırmayı ve yenilenebilir enerji dönüşümü adı altında da doğanın talanını sürdürmeyi vaat ettiğini belirtiyor.

Kitabın alt başlığında kapitalist ve ekososyalist iklim politikaları ayırma yer veriyorsunuz. Kitapta bu ayırmanın çeşitli biçimlerini etraflıca tartışıyorsunuz. Sermaye sınıflarıyla ulus devletlerin uygulamaya koyduğu politikaları "hegemonik iklim siyaseti" olarak adlandırıp bunun karşısında "halkın iklim siyaseti" öneriyorsunuz. Küresel ölçekte "burjuva iklim uluslararasılığının" karşısına "emekçilerin iklim enternasyonalizmini" yerleştiriyorsunuz. İklim siyasetinde bu gibi kapitalist ve ekososyalist yaklaşım farklılıklarını, neden özellikle vurguluyorsunuz?

Uygulamadaki iklim politikaları baştan aşağı yanlış. Her şeyden önce sorunu yanlış saptıyor, iklim değişikliğini karbondioksit emisyonlarından ibaretmiş gibi ele alıyorlar. Emisyonları öne çıkararak o emisyonların artmasına neden olan meta üretimi ve tüketimi çığırını, kapitalist düzenin işleyişini örtbas ediyorlar. Kapitalizmin bir avuç zengininin daha da zenginleşmesini sağlarken insanlığın yüzde doksan dokuzunu hem yoksullaştırdığını hem de ekolojik yıkıma sürüklediğini emisyon rakamlarının arkasına saklanarak gizliyorlar. Hegemonik iklim politikası araçları o denli işe yaramaz ki sorunu indirgedikleri emisyonlar da yıldan yıla azalmak şöyle dursun sürekli olarak artıyor. Emisyonlar azalmıyor çünkü uygulamadaki politika araçları, sorunu yaratan sermaye sınıflarını ve fosil tekellerini zapt edecek, savaş ve ekolojik yıkım pratiklerini yok edecek herhangi bir önlem ve siyasal yapı içermiyor. Bunları içermeyince emekçilerin ve ezilen halkların değişen iklimle ilgili sorunlarını giderecek bir çare de üretmiyor. Piyasa ekonomisi mekanizmaları, doğayı metalaştırmayı, fiyatlandırmayı ve yenilenebilir enerji dönüşümü adı altında da doğanın talanını sürdürmeyi vaat ediyor.

Bu nedenlerle kapitalizmin yarattığı iklim krizine kapitalist sistem içinde çözüm bulunamaz. Hegemonik iklim siyasetini bir kenara atıp ekososyalist çözüm stratejisini yaşama geçirmek şart. Gelgelelim, iklim krizini çözecek bu stratejinin sahipleri yani siyasal öznelere olan kimi emek örgütleri, sol-sosyalist partiler, iklim, ekoloji, kadın mücadelesi verenler, sömürgecilğe karşı Güney

Prof. Dr. Aykut Çoban

Hegemonik iklim siyasetinin otuz yıllık başarısızlığı bilimsel olarak da sık sık tescillendiği için benzer vaatler yeni ambalajlarda yeniden sunulur. Şimdiki sürüm Yeni Yeşil Düzen, Avrupa Yeşil Mutabakatı, Yeşil Dönüşüm adlarını taşıyan politika demeti. Kapitalizmin yarattığı iklim krizine kapitalist sistem içerisinde çözüm bulunamaz. Hegemonik iklim siyasetini bir kenara atıp ekososyalist çözüm stratejisini yaşama geçirmek şart

ülkelerinde özgürlük kavgası yürütenler, kapitalist iklim siyasetinin etki alanında kalabiliyor. Bu etki de zaten, o siyasetin mknats gibi hegemonik bir çekiciliğinin olduğunu gösterir. Kapitalist ve ekososyalist yaklaşım ayırma başvurarak emek, ekoloji, iklim, eşitlik ve özgürlük mücadelelerinin mevcut düzenin dümen suyundan çıkmaları, kendi çıkarlarına uygun iklim siyasetini talep etmeleri ve bunları kendi elleriyle yaşama geçirmeleri gerektiğini savunuyorum. Kitapta, halkın iklim siyasetinin içeriğini de toplumsal-kolektif pratikler ve siyasal iktidar düzeyinde somut önerilerle tartışıyorum.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çevreci sivil toplum kuruluşları sendikalarla ortak çalışmalar, konferanslar yaparak 'adil geçiş' çağrısı yapıyorlar. Savunucuları, adil geçiş programının emek, ekoloji, iklim mücadeleleri arasında bir diyalog kurduğunu söylüyorlar. Siz ise adil geçişe sert eleştiriler yöneltiyorsunuz. Adil geçiş nedir ve neden uzak duruyorsunuz?

Hegemonik iklim siyasetinin otuz yıllık başarısızlığı bilimsel olarak sık sık tescillendiği için

benzer vaatler yeni ambalajlarda yeniden sunulur. Şimdiki sürüm, Yeşil Yeni Düzen, Avrupa Yeşil Mutabakatı, Yeşil Dönüşüm adlarını taşıyan politikalar demeti. Bunların iklim değişikliği, ekolojik yıkım, emek sömürüsü, yoksulluk, iklim adaleti, iklim borcu, iklim sömürgecilği sorunlarını çözmediğini, tersine derinleştirdiğini açık biçimde ortaya koyuyorum kitapta. Bu demetin bir parçası da adil geçiş projesi. Buna göre, fosil enerji terk edilirken işsiz kalanlara, yenilenebilir enerji, elektrikli otomobil, yeşil bina inşaatı vb. 'yeşil' sektörlerde iş verilmesi, uygun olanların emekli edilmesi, işsizlere meslek edindirme kursu açılması öneriliyor. Kapanması öngörülen fosil işletmenin yerini hangi etkinliğin alması konusunda çalışanların karar vermesi, işçilerin 'yeşil' yeni işyerlerinde özyönetimi gibi önerilere hiç prim vermeyen bir projedir adil geçiş. Özcesi, adil geçişle birlikte emek ve doğa sömürüsünün sürdüğü, işçinin işçi, köylünün köylü, patronun patron, rant yiyenin rantıye, iktidar sahiplerinin iktidarda kalmasının güvence altına alındığı 'yeşil kapitalizm' öneriliyor. Dahası, adil geçiş programının emekçi sınıfları, ekoloji ve iklim adaleti mücadelelerini ya kapitalizmin yeşil yeni mutabakatına ayartmaya ya da bu güçleri birbirlerine düşman etmeye hizmet ettiğini de gösteriyorum kitapta. Hem yeşil dönüşüm tartışmasız olarak sermayenin çıkarlarını gözettiği için hem de o yeni mutabakatın halkla ilişkiler projesi olan Adil Dönüşüm emekçi sınıflara yeni hiçbir şey getirmede için, ben uzak duruyorum. Mücadele güçleri, sermaye hegemonyasının adil geçiş projesinin peşine takılarak değil, kendi siyasal programları etrafında bir araya gelerek amaçlarına ulaşırlar.

Kasım ayında BM İklim Sözleşmesi'nin 27. Taraflar Konferansı Kahire'de toplanıyor. BM iklim rejimi soruna neden çözüm üretmiyor? Kitapta tartıştığınız iddialı tezlerden biri de iklim enternasyonalizminin mümkün ve gerekli olduğu tezi. Bunun dayanakları nelerdir?

Uluslararası iklim rejiminin karar alma süreçleri, krizden asıl etkilenen emekçilerin, yoksul dünya halklarının ve örgütlerinin taleplerine baskından beri sağır, yani anti demokratik. Örneğin, Mısır'daki baskıcı rejim altında Mısırlı

İklim Krizi Nasıl Çözülür? Kapitalist ve Ekososyalist Çözüm Stratejileri

Prof. Dr. Aykut Çoban
Ceylan Yayıncılık, 2022

muhalif emek ve ekoloji güçleri, demokratik kitle örgütleri, burunlarının dibindeki Taraflar Konferansı hakkında özgürce konuşamayacaklar. Buna karşılık Coca-Cola'nın mali desteğiyle yapılan konferansta dünyanın bütün sermaye ve devlet temsilcileri, iklim krizine, kendi aralarında kendilerine uygun ama emekçilere ve gezegene yararı olmayan piyasacı politikalar üretecekler! Bu tiyatro her yıl sahneleniyor. Daha 1992'de İklim Sözleşmesi'nin imzalandığı Rio Konferansı'nın Genel Sekreteri yapılan Maurice Strong, petrolcü bir milyoner işadamydı. O konferansın bütçesinin önemli bir bölümünü de şirketler karşılamıştı. Her yıl şirketler ve emperyalist devletler, taraflar konferansının çıktısı olan kararların asıl belirleyicileri. Ama onlar arasında da pek çok çelişki var. Ayrıca, Kuzey ve Güney ülkelerinin kapitalist devletleri arasında da iklim borcu, kayıp ve zarar, iklim finansmanı vb. konularda derin çelişkiler var. İşte bu gibi nedenlerle otuz yıllık geçmiş olan BM iklim rejimi, iklim krizini çözemiyor.

Pek ne yapmalıyız?

Dünya halklarının ve iklimin geleceğini, sorunu çözmekten aciz bu rejime terk etmek doğru olmaz. İklim enternasyonalizminin birinci dayanağı bu. İkincisi, BM iklim rejimi, iklim konusunun siyasal olarak uluslararasılaştığını gösterir. Kaldı ki, iklim değişikliğinin eşitsiz yıkıcı etkileri yerel ve ulusal alanda ortaya çıksa da krize neden olan şirketlerin ve emperyalist devletlerin faaliyetleri de uluslararası nitelik sergiler. Bu bakımdan krizin çözümü, emek, ekoloji, iklim, kadın, sömürgecilik karşıtı vb. toplumsal ve siyasal güçlerin yerel ve ulusal ölçekte olduğu gibi uluslararası ölçekte de enternasyonalist mücadelesini zorunlu kılar. Üçüncü dayanak, bu mücadele güçlerinin iklim krizinin çözümü bakımından sınıfsal ortak çıkarlarından varlığıdır. İklim enternasyonalizminin temelini oluşturan sınıfsal ortak çıkar, krize neden olan ve ürettiği ulusal-uluslararası politikalarla da çözümsüzlük üreten sermaye-devlet bloğunun çıkarlarıyla uzlaşmaz karşıtlık oluşturur. Dördüncüsü de iklim enternasyonalizmi, dünyanın ulus-devletlere, siyasal sınırlara, halkları birbirine düşman eden milliyetçiliklere, hem emekçi sınıfları hem de ırk, etnik kimlik, toplumsal cinsiyet bakımından ezilen kesimleri iki yarım küreye ayıran Kuzey-Güney bölgecilğine bölünmüşlüklerini aşmaya ve böylece uluslararası ölçekte de birleşik mücadele inşa etmeye olanak sağlar.